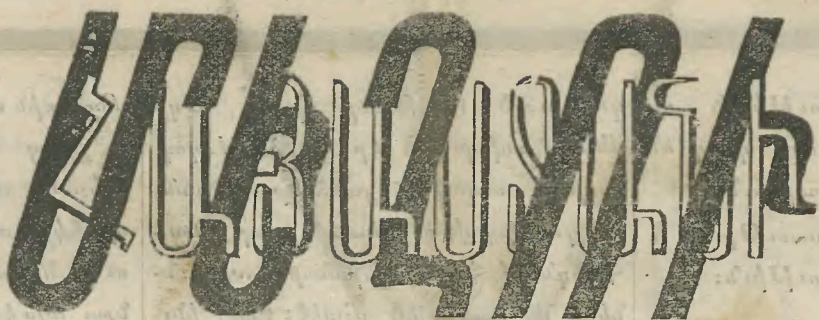

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի:
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.:
Առանձին համարներով խրատանքը 5 կոպեկ:
Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիրակի և տոն օրերից
առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ:
Օտարաբարացիք դիմում են ուղղակի խմբագրատնան հետե-
ւագ հասցեով. En red. i azetna «Meyh Aghastani», en Tifl-
is, կամ Rédaction de «Meghon Haghastani» à Tiflis
(Caucase).

Խմբագրատնան ուղղում է յոգաւածները և մէջ նամակներ
սկսած է պարզ գրութիւնները ստորագրութեամբ և հաս-
ցեով. Խմբագրատնանը կարող է փոխփոխել, ուղղել և կրճատել յո-
գաւածները. Խմբագրատնանը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղար-
կել յոգաւածները և պահում է երկու ամիս մինչև յայտնանք:
Հայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի րոտին 2 կոպ.
Հայտարարութիւնները ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով:
Հայտարարութիւնները ընդունվում են Խմբագրատնանը, սկսած 1883
հիւնդիսի ամիսից. Յ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում և
այ. Գաւրիլեանի պալիկոնում:

«Մեղու Հայաստանի» լը-
րագրին ԿԻՍՍՄԵՍՅՅ բա-
ժանորդագրութեան (1-ից յու-
լիսի մինչև 31 յունվարի 1884
թ.) մասնակցել ցանկացողը
թո՛ղ բարեհաճին յայտնելու
իրանց ցանկութիւնը մինչև ա-
ռաջիկայ յունիսի վերջն, որ-
պէսզի խմբագրութիւնն կա-
րող լինի իւր կարգադրու-
թիւնքն անելու: Կիսամեայ
բաժանորդագրութեան գինն
է 5 ռուբլի, թէ՛ Թիֆլիսի
մէջ և թէ՛ արտաքին տրու:
Հասցէն է. Тифлисѣ. Въ
редакцію газеты «Ме-
гу Агастани».

ԹԻՖԼԻՍ 25 ՄԱՅԻՍԻ 1883 թ.

«Աղբառ և հարաբ» խօսքերը
կարծես հէնց մերայնոց համար ձե-
ւած են: Ենթադրւում է, որովհետեւ մեր ա-
մեն կողմանէ աղբառ լինելով՝ հը-
պարա ենք և մեր ունեցածով զոհ
լինել և նրան գնահատել չը գիտենք:
Մեր աղամարդն, որ քաջ է խելագու
միայն իւր սենեակում, աշխարհը
տալիս ու վրայ կ'տեսէ, եթէ միայն
նրա խօսքին հաւատ ընծային, մեր
քննարարներ, թէև աղէկ, բայց պատ-
րաստ է և մի ևս օրոգիական մասնա-
նազէտ հանձարին կ'ուզեն գտա-
նելու, ամենին չը խոստովանելով,
թէ կրկնով փիղ և քոթոթ տա-
կին է նմանում իւր հանգէս գայո-
վը: Մերայնոց այս աղբառ և հը-
պարա բնաւորութիւնն է, որ մեր
մէջ չը կայ հասարակական գոր-
ծերում անձնաւորաբար աշխա-
տող մի անձնաւորութիւն, որին
մենք երբեմն մինչև երկինք չը բարձ-
րացնենք և յետոյ դժուրը չ'իջեց-
նենք, չը կայ մի անձնաւորութիւն,
որ իւր արժանաւորութեանց մէջ
գնահատուած և իւր պատիւը տե-
ղը պահած լինի: Երբեք էր որ հա-
րիւրաւոր լույս յատկութեանց և ա-
ռաքելութեանց հետ ունենայ իրրե-
մարդ մի սրէ և աննշան թերութիւն,
մարդ մի սրէ և աննշան թերութիւն,

աննշան մեր քննարարների զբո-
նակ կը արթննայ այդ թերութիւնն և
երբեմն էլ այն կը ծամծմի, մո-
ռայման կը արթննայ նրա ամեն լա-
յտաւորութիւնը և արած ծառայու-
թիւնը:
Զարմանալի ապրիւտութեան ըզ-
ղացմունք, կարծես, արած է մե-
րայնոց, համեմած սխալ հասկացու-
ած ներկայ իշխանութեամբ, մա-
նաւանդ այնպէս երեւացած զեկազա-
րող և տեսալ հայ դասի մէջ, որոց
անդամներն ոչ մէկն իրան միտից
պահած չի համարում և ամենին
էլ գտնաւորաբար իրաւունք ունեցող
համարում իրրեւ իրան հասարակին:
Այսպիսի տխուր դեպքերն օրի-
նակ ամեն հասարակական և ազգա-
յին գործիչներն են մեր մէջ:
Ահա, ընթերցող, քեզ մի օրի-
նակ. Խորհման չայրիկ, որոց մէջ
սիրտ սուրբ և հոգի խոնարհ և բա-
րեւ ընտելում, այսօր ստիպած է
իւր հողաթափանքի փոշին վանում
թափ տալ և խորայնի մի այլ քա-
ղաքը գնալ: Բայց վա՛ն և վա՛սպու-
րական զխոստարապէս նրան պարտա-
կան են իրանց հոգի որ և մասնա-
վերանայնութեամբ, նրան պարտա-
կան են այն ուղարկութեան համար,
որ հայ ազգի լույս թերութիւնը գործիչ-
է այդ քաղաքի և նրա նահանգի
վերայ, նրա շնորհիւր ամեն տեղի

հայերի շնորհիւր առաւելութեւ զե-
ղան այդ քաղաքի և նահանգի վե-
րայ և այսօր այդ բարեբարին, ան-
շուշտ միայն ապրիւտութեան թեր-
նեկով, թափ է ապրիւ իւր հողա-
թափանքի փոշին և հեռանում այդ
իւր հայրենի քաղաքից, աննշան
օրհնակով, և ոչ անխնայ մեծահո-
գով իրենց, ապրիւտութեան օրի-
նակ կայ և կայ:
Սրբազան Ներսէս Պատրիարքի հա-
մար, զուգէ անկարող ստեղծ թէ
սիրտ սուրբ և հոգի խոնարհ, բայց
թէ ընտելումն նրա մէջ բարի
ցանկութիւնն և կամքը այդ պարզ է
բաւական, բայց ե՛կ տես, ընթեր-
ցող, որ արդէն կարծես սխալ է և
նրա մասին հակառակ հոգմ փչել
և մտիկ է ժամանակ, որ «ի խաչ
հան զգա՛ն ասենք նրա համար, ո-
րին երկէ երկինք էինք բարձրացնում:
Գիտենք պիտի արդարանան մե-
րայնք նրանով թէ մարդարէ յիւ-
րում գաւառի պատիւ ոչ ունի, հա-
պա ինչո՞ւ մոռանում ենք այն խոս-
քերը, թէ «Տուր զիշխանի կայսեր և
զԱստուծոյն Աստուծոյ: Սոյն և աւե-
լի վաղարար վիճակի ենթարկված են
մեր մէջ և՛ այն բազմաթիւ երկրոր-
դական և երրորդական կարգի հա-
մատ հասարակական գործիչ-
ները: Եւ տեսնես, որ հանգա-

մանքների բերանք մի վաճառական
տեղի վառը մի գիտնական տիտղոս
կրող անձն է, որ մի պաշտօնի հա-
մար ընտրվեցաւ, կամ՝ դպրոցի հա-
ղարարն է կամ երեսփոխան եկեղե-
ցու և կամ մի այլ հասարակական
հաստատութեան մէջ, հերթէ այդ,
որ նա, զեւ անձամբ մտառով ան-
գամ հասարակական բեռը չը
բարձրացրած և ոչ էլ ընդունակ
բարձրացնելու, ամեն աշխատանք
մշակի գաւառի տէր և հոգի հետ
հաստատել ջանայ, այս քաջարեւո-
թեան փոխարէն է: Եւ անմեղա նոր
ձուից դուրս եկած մի վառակ, որ
զբաւակն ստարակ է իջնում ոչ այն
ասպարէզի խոջնդոտներին ծանօթ,
ոչ սրա փշոտ ձառնապահների վերայ
զեւ իւր ոտքը կամ ձեւքը մի ան-
գամ ծակած, բայց իրան իրաւունք
է համարում այդ ստարակում տա-
րիւնքի ընթացքում անխնայ վերքեր
ստացած և անտեսելի խոջնդոտների
և արդեւների տարած մշակին դա-
տափակելու ինչպէս իւր քեջն և
աղբառ հարաբ բնաւորութիւնն է
ուզում, ամբոյն էլ ուրախանում է
ծափահարում երեւի այս է խոջն և
համեմունքի աղաւթութիւն համա-
րում:
Բայց տես, ընթերցող, մեր ան-
միտութիւնն ու աներևութիւնն, որ
մենք իրրեւ այս վիճակի մէջ մեր

ԲԱՆՍԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԹՅՈՒՆԻՆ:

ԲԱՅՅԻ:

ԽՈՋԱՂՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ ԲԱՆՈՐ:

Մի հանք կ'տեսն խոնա-խոնա,
կոտորները մըրբանա,
կաթն աղբիւրն ջուր կը խմէ,
Արիւն ծովն ձայն կը հանէ:

Ժողովրդ. հանելուկ.

Պատահած է ձեզ տեսնել մեր հինա-
ւորը տիմար պատաներին, որոնք հա-
ւաքելով երբեմն իրանց չուրջ տան
փոքրիկներին, սկսում են նրանց դու-
արձայնել, վախացնել աշխիւքն կրկն
ու գաւառաբանել:

— Ինչո՞ւ:

— Այն ամեն անձունն հերթալինե-
րով և աշխուղակ առապելներով, ո-
րոնք ամեն մի հինաւորը տիմար պա-
տան կրկնական համարութեան յատուկ
հիմնադրերն են:

Եթէ զուրկ երբ երբ լսած էք այդ
հերթալիններն ու առապելներն, այն-
ժամանակ—և հաւատացած եմ—ձեր
երեսի վրայ իտիւն մի ակամայ ծայրա-
կերէք, ձեր սրտում մի կարեկցական
զգայմունք կը զարթնի թէ՛ զեղի
տիմար պատան և թէ՛ մանաւանդ զե-
ղի նրա անմեղ անկեղծութեանը:

Տեսնած կամ լսած էք, որ մի ժամա-

նակ, մասամբ այժմ էլ, տաճկական և
պարսկական նշանաւոր քաղաքներում
մէջ է թ ա գ կաշուած հեքիաթաւաններ
և առապելաւաններ կային, որոց մօտ
հաւաքում էին հարիւրաւոր մարդիկ և
բերանաբաց լսում զանազան չափի-
նների, զըզ-Ամանների, չիւրդի-Աս-
չիւնների և ուրիշների սնարայականաց
նող հեքիաթներն ու զգուշիկ առա-
պելներն: Եթէ զուրկ այդ տեսած լի-
նէք, անշուշտ կը ցուրդ, կը վառա-
նայք զուրաբական և կրթական այդ
ամեն կողմից ցատկի տեսարանների
վրայ:

Յիշում էք Փրանսիական պատմու-
թեան այն ժամանակամիջոցը, երբ այդ
մեծ ազգի որդիք մէջ, ի միջի աշխու-
ղարկանութիւնն էլ առողջ խելքի, բա-
նականութեան և ազնիւ գզացմունքի
ու ամեն մի վաշխաւանութեան կա-
նանից յանկարծ չեղուեցաւ. երբ զրա-
կանական աղաւթութիւնը՝ աղբառա-
նութեան և անհարձակութեան միջև
ամենատարբ աստիճանը իջաւ:

Եթէ զուրկ այդ ժամանակամիջոցը
յիշում էք, անշուշտ կը վկայէք, որ
այդ ժամանակ փոքրիկում զուրկ եղան
զանազան հայկառայներ, բաղլայն-
գիրներ, որոնք իրանց հիւանդ ուղեղի
վիճակներով, իրանց ապականեալ սրբ-
տի գաղիւր զգայմունքներով, քիչ էր
մնում թէ մեծ ազգի մեծ գրականու-
թիւնը ողորկին:

Յիշում էք... բայց ինչի երկարորա-

նել, ես միայն այն էի ուզում տեսն-
ել, ընթերցող, որ իմ մէջ այս մտքերը
զարթնեցան, երբ կարդայի պ. Բաֆֆի
«Եւրոպայի յիշատակարանը»:

— Ի՞նչ բան է այդ գրութեանը:

— Դա—տեսում է հեղինակը—մի
աղկաթ է (եր. 18 էջ 18).

— Տեսնեք, Սեղմեք այդ վկայի
բովանդակութիւնը մաս առ մաս և ամեն
մի մասի տակ գնենք մեր մասնաւոր
գիտողութիւնքը, որ յետոյ, երբ վկայի
աղաղակութիւնը ամբողջապէս վերջա-
նայ, այդ ժամանակը զիտողութիւնն
բովանդակում մեր ընդհանուր և ամբողջ
կարակցութիւնը «Եւրոպայի յիշատա-
կարան» մասին: Այս գիտակ աշխա-
տութեանը մենք ձեռնամուխ ենք լի-
նում երկու նպատակով. նախ՝ պ.
Բաֆֆի ընթերցողը կարգէ առաջին
միջոց տալ հեղինակի ամեն մի գրածը
հաշված իւրի տեղ չ'ընդունել. երկրորդ՝
մի փոքրիկ ծառայութիւն անել մեր
վկայականութիւնը նրա ապագայ աշխա-
տութիւնների վերաբերմամբ: Եթէ այդ
նպատակներն ես թէկուր մասամբ հա-
տայ, — դա է իմ վարձը ահա: Իսկ այն
փոքր ևս մեծ տղաներին, որոնք սովոր
են, կարծես, մի օտարազգի հեղինակի
բաւերով կշտամբել իրանց հակառա-
կորդին թէ՛ ամեն բանով հիացել, և
թէ ոչ նպատակ եղիւ—այդպիսի աղա-
ներին էլ մենք մի պատասխան միմիայն
կուտանք—մի ժողովաւան ցուրտ ար-
համարանք:

Կալով այն հարցին թէ ինչպէս կա-
րելի է մի գրքի մասին կարծիքներ
յայտնել, երբ դիմքը ամբողջապէս չէ

հրատարակուել, կտեսն, որ այդ մասին
ինձ չի նախատել նա՝ ով վերոյիշեալ
մոռոլորական հանելուկի բառերն ու
խառնած ձիւղ կը հակադաս:

Ես համոզուած եմ—և կ'ապացուցա-
նեմ—որ պ. Բաֆֆի նոր աշխատու-
թեան ոչ միայն մասը (հատորները)
այլ և առանձին գլուխները, առանձնա-
պէս վերջոյ՝ մի-մի կատարեալ հանե-
լուկներ են, բոլորովին անկախ ու ան-
կապ միմեանցից: Հեղինակը իրան այդ
հանելուկները կարող է անընդհատաբար
ամբողջ տարիներ ընթացքում գրել
չարունակ, փառք Աստուծոյ հօ կայ
թուղթ ու թանաք:

Վկայի գաւառներ:

Պարսկաստանի Սուրի գիւղում կե-
նում էր մի աղաքաւ կին—Նազանին:
Նա ունէր երեք աղջիկ և մի տղայ—
պատանի մարդը: (Սրա բերանով խօ-
սում է վկայի հեղինակը). Նազանին
օգնում էին եղբայրը, Մինաը և քա-
ւոր Պետրոսը: Վերջինիս և մօր յորդո-
րի մօտ աշակերտութեան մասն: Այդ
բանը տեղի տեղի ունեցաւ Քեօհնայ-
Շահարում: Քաւոր Պետրոսի յանձնա-
բարութեամբ և նրա համար՝ Մուրադը
մի օր մի բանակ յինց վարդապետ և
մօրից ծածուկ: Մի տարի տնցաւ: Մի
օր ոտակաւանութեան ֆէրբաշները Վրի-
գորի արհեստանոցը յանկարծ չըջապա-
տեցին և աշակերտները չառերի հետ
Վրիգորին իրան ևս կալանաւորեցին:
Աշակերտներից չառերն էլ վախան-
կարանք մէջն էր և Մուրադը: Կալանա-

ւորվողները և փախչողները ոչ ոք չը
գիտէր ձերբակալութեան պատճառը:
Մուրադը փախչում էր զեղի իրանց
գիւղը: Յանկարծ նրան պատահեց իրան
հին ընկերներից մէկը և Մուրադին
տարաւ մօտակայ անտառը, Հասան:
Մուրադը այդ անտառում դտաւ պ.
Բաֆֆի «Եւրոպայի հերթալիններն», որ
էին որոտը Վլոն, Կարոն և Եսատանի
եղունը Սազոն (եջի փախչում Հասոն
բացակայ էր): Առանց հօ Մուրադի
իրան հետն էր: Տեսնուեցան շատ ու-
րախացան, իրանց վարձապահ Տէր Թօ-
գիկին էլ մի լուս ձեռք առան: Յետոյ
Մուրադը անտառաբանների ընկերու-
թեանը, այն է Վալաշերի ֆարաւաշ-
խանային, անգամ գրուեցաւ: Ընկերու-
թեան պարագլուխներն էին առայժմ
ա. ուսուի, կրնծի, երգել և ջութակի,
թուրակի (?) ու զայրաւի վրայ ածել.
բ. մօտակայ գիւղերից և պառնէզներից
թեթիկ գողութիւններ անել և գ. շատ
անգամ էլ աղբիւրի խորքերից գիւղա-
ցի աղբիւրներն զիշխները իրանց մօտ
տանելով հետքը սիւնի բիւի անել: Այս
տեսակ զուրաւորութիւններով մի քանի
ամիս անտառի գրաւութեւ էր Նազանի
որդին: Մի օր որոտը ափն պատմեց
ընկերութեանը թէ Վրիգորի բռնուե-
լուս պատճառը եղած է մի ինչուր բա-
նակ: Այդ բանակով, ստաց Վլոն,
անշուշտ առաքալները յափշտակած են
Քեօհնա-Շահարցի մի աղաղակ գանձը,
որ պահուած էր մի ամրոցում: Ապա-
ցուցուած էր, որ բանակին Վրիգորի
զարբնոցում շինուած է: Երկու օրից
յետոյ Վրիգորի ձեռքը պիտի կարեն,

Հասարակական ասպարէզները թա-
րամ ոյժեր ենը հրաւիրում
այն ևս բարձր ուսում ստա-
ցածներին, որոնք օտարները մօտ
թէ՛ հանդիսաւ և թէ՛ պատիւ կա-
րող են ձեռք բերել: Անձնազոհու-
թիւն ու միջ իրաւունք ունենը պա-
հանջելու, սա մի կամաւոր բան է:
Բայց զժուար թէ շատերը յանկա-
նան ի խաչ ելանելու:

Քանի որ այս գրութեան մէջ
ենք, քանի որ մեր հաստատու-
թեանց ղեկն իրանց ձեռքում ունե-
ցող անձները լինին նրանք հոգեբան
բժիշկի, թէ զբաղւածաւ կամ խմբա-
դիր և կամ տաւարարոյժ ու հա-
շուաղէտ, իշխան կամ սոսկական,
ինչպէս հարկն է մարդոց պատիւ չեն
հասկանալ ու չեն պահել, տալով
զիստիւն կայսեր և զԱստուծոյն Աս-
տուծոյն, քանի որ նրանք կը կար-
ծեն, թէ իրանց իրաւունք ունին ի-
րանցից դուրս մարդոց իրաւունքը չը
ձանաչել և ամեն բան քանդելու
արտօնութիւն են վայելում, սեւ
սպիտակացնել ու սպիտակը սևացնել
— զժուար թէ միշտ պատուով և
հանդիսաւ ապրել ցանկացող (որ ա-
մեն մարդու իրաւունքն է) ոյժերը
զբաղվին զէպի հասարակական աս-
պարէզները:

Մերայնք, ըստ մեծի մասին, երբ
մի գործի համար իշխանութիւն են
ստանում, ոչ թէ մաճաճում են թէ
այդ իշխանութիւնն ինչու համար
առած է նրանց և ի՞նչ հեռեանք
պիտի ունենայ նա և արդիւնք, ոչ
այլ նրանք կարծում են, թէ այդ
իշխանութիւնը ստացած են իրանց
քէֆի համար կամ շահի համար
և կամ իրանց կիրքը յազեցնելու:

Համար նրանք իշխանութիւնն ոչ
թէ իրանց վերայ պարտք գնող են
համարում այլ արտօնութիւն:
Այս է խելքի աղքատութիւն և
բնաւորութեան հպարտութիւն:

ՊԵՏԵՐՈՒՄԻՆԻՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՈՂ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՆԹԱՍՏՈՒՄ ԵՆԹՈՒՄ
ԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 16-ին ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ
ՏԱՀԱՎԱՅԱՅՈՑ ԽՆԴՐԻ ՄԱՍԻՆ:

Անդրկական պատգամաւորների ժո-
ղովում երեկ տար վիճարանութիւններ
տեղի ունեցաւ տաճկահայոց խնդր-
քի վերաբերմամբ: Այս միջադէպին
նոր խնդրը, որը անդրկական մամու-
լը առաջ ձգեց, վերջապէս իւր վե-
րայ դարձրեց անդրկական հասարա-
կութեան ուշադրութիւնը և զժուար
թէ զա շուտով յանձնուի արխիվին
ինկատի առնելով այն վիճարանու-
թիւններին, որոնք օրերումս տեղի ու-
նեցան պատգամաւորների ժողովում:

Վիճարանութիւնը կառավար-
ութիւնը սեղմելով թիւրքիային և
զիստօսում ինչպէս երևում է վճռել
է գործելու նոյն եռանդով և նրա
միւս ներքին խնդիրների վերաբեր-
մամբ, որոնց վճռելը իւր հիմունք-
ներում տատանուած օսմանեան կայ-
սերութիւնը անկարող է հանդիսա-
նում:

Նոյն լորդ Կիւֆէրինը, որը այն-
քան վիշտ պատճառեց սուլթանին
իւր վերանորոգութիւններով և կար-
գադրութիւններով, Նիզամի ավերի
վերայ, մօտեւումս ընդունելութեան
ժամանակ յիշեցրեց սուլթանին, որ
բերլինեան դաշնագրի վճիռը չայս-
տանում մոյցնելի վերանորոգութիւն-
ների վերաբերմամբ, մնում է չը իրա-

դործուած: Սուլթանը սիրաբ ան-
մելով ստիպուած էր յանձնաժողով
կազմել տալու և յանձնելու Դրան,
որ դա կայսերութեան բոլոր նա-
հանգների համար վերանորոգութիւն-
ների մի նախագիծ մշակէ: Բայց ինչ-
պէս երևում է վիզիան (աղատամիտ)
պաշտօնէութիւնը Անդրկայում շատ
սակաւ հաւատ է ընծայում սուլթա-
նի մեծամեծ խոստումներին, որ իւր
ժամանակին իրենց վերջի պաշտօ-
նէութիւնը այնպէս հանդիսաւոր կեր-
պով առաջ էր քշում: Պատգամաւոր-
ների ժողովում երկուայ վիճարա-
նութիւններն ծառայում են այդ բա-
նին իրրեւ զիստաւոր հաստատութիւն:

Վիճարանութիւնը ծագեցաւ պ-
րայտի առաջարկութեամբ, որով ժո-
ղովը հրաւիրում էր յոյս յայտնելու,
որ անդրկական կառավարութիւնը թեր-
լինեան դաշնագրի ստորագրող միւս
աղբիւրների հետ, չի զադարի
յիշեցնելու Դրան չայստանում և
կարգապահութիւնը վերանոր-
գութիւններ մոյցնելու անհրաժեշ-
տութիւնը — այն վերանորոգութիւն-
ները, որոնց մասին թիւրքիան թեր-
լինեան կօծորէտում պարտաւորուե-
լ է:

Այդ պարտաւորութիւններն ինչ-
պէս յայտնի է, ծագում են թիւրքիայի
համար անմիջապէս թերլինեան դա-
շնագրի 23-րդ յօդուածից, որի մէջ
թէպէտեւ չայստանի անունն չէ յի-
շատակում (Թրքական պաշտօնական
ընդունով չայստանը գոյութիւն չու-
նի այլ կան տեղեր, ուր բնակիչ-
ները հայ են) բայց զբա փոխա-
րէն կրտա կղզին անուանելով իսկոյն
զբաղանապէս խօսում է վերանորո-
գութիւնների մասին, որոնք պէտք է

մոյցնելու չի բաղանջւր նահանգում:
Հէնց այդ պայմանագրի գորու-
թեամբ Անդրկան, այնպէս ինչպէս
միւս կառավարութիւններն, իրաւունք
ունի նկատողութիւններ անելու Դրան
նրա այս կամ այն չը կատարած պար-
տաւորութիւնների մասին:

Բայց նկատողութիւններ անելու
մասին Անդրկայի իրաւունքը աւելի
ոյժ է ստանում այն հանդամանքից,
որ թերլինեան դաշնագրից յետոյ նա
մի առանձին պայմանագիր կապեց
թիւրքիայի հետ, որի վերայ հիմնած
Դուռը դեռ էլի նոր պարտաւորու-
թիւններ յանձն առաւ իւր երկրի
մէջ կարգերը բարեկարգութեամբ
մամբ: Այսպէս անդրկական կառա-
վարութիւնն թրքական ներքին վար-
չութեան միջամտելու կրկնակի
իրաւունք ունի, և այդ է որ ժո-
ղովրդի ներկայացուցիչները յիշեց-
նում են իրենց կառավարութեանը:

Բայց այդ յիշեցնել իսկապէս անհ-
րաժեշտ էր, նա միայն դուրս բերեց
այդ միջադէպին խնդրը պարաւմն-
տական վիճարանութիւնների ասպա-
րէզին վերայ և առաւ այդպիսով նը-
րան աւելի ոյժ և կենդանութիւն:

Պաշտօնէութիւնը ստիպուած էր
այժմ հրապարակաւ ձանաչելու չա-
յստանի գոյութեան վատթարու-
թիւնը, բայց նա միևնոյն ժամանակ
յայտարարեց, որ ինքը իսկա քայլեր
է աբել գործերի գոյութեան փոփո-
խելու օգտին, որոնց այլեւս տանել չէ
կարող վերջը Ասիայի հայ ազգաբնա-
կութիւնն: Կառավարութեան կողմից
խօսելով պաշտօնային ֆիցմօրիսը յայտ-
նեց, որ լորդ Կիւֆէրինին պատուի-
րած է կղել ամենահանդիսաւոր և

խիստ կերպով յիշեցնել Դրան իւր
վերայ առած պարտաւորութիւններն
և թէ չանդրկական դեսպանատնին
պատուիրած է ոչ մի առիթ չը թող-
նել առանց Դրան ուշադրութիւն
դարձնելու մեծ նշանակութեան վե-
րայ, որը տալիս է Անդրկան թերլի-
նեան դաշնագրի 23-րդ յօդուածից
ծագող պարտաւորութիւններին:

Պարզ է, որ Կառավարութիւնը պաշտօն-
ութիւնը այս խնդրի մէջ Դրան հետ
ունեցած զիստականական բանակ-
ցութիւններում կաղկութիւն չէ բա-
նեցնում: Պարաւմնական հարցումը
և պ. Բրայտի առաջարկը նրան միայն
առիթ տուին բարձրաձայն խօսելու
այդ գործի մասին և այդպիսով նրա
վերայ դարձնելու ընդհանուր ուշադ-
րութիւնը ոչ թէ միայն Անդրկայում,
չէ անդամ մի տեսակ սպասուելը էր
հնչում սուլթանի գէմ: Երկրայ բո-
ւղէն — ծանր և հանդիսաւոր բող է
օսմանեան կայսերութեան պատմու-
թեան մէջ: Պէտք է յուսալ, որ թը-
քական թագաւորի պարտաւորաւոր-
ութեան զգացումը նրան ընդունակ կը
դարձնէ կարգապահ մարդ և կ. րո-
պական կուլտուրա իւրացնելու հա-
մար:

Եւ այսպէս կարգապահ մարդ և
կարգապահ կուլտուրա հրատարակ-
վում են անդրկական ամբխնի բարձ-
րութիւնից անդրկական կառավարու-
թեան անունով, իրրեւ միակ միջոց
աւերադ կայսերութեան մէջ կարգ
մոյցնելու համար: Միայն այդ մարդ-
ը և այդ կուլտուրան, պ. ֆիցմօրի-
սի կարծիքով, կարող կը լինեն կհանը
նիւրնցել օսմանների թագաւորութեան

իսկ նրա կայքը արդէն յարգունիս զը-
րաւած են: Մուրադը սատակ խղճա-
հարուցեալ Այդ ժամանակ որսորդի
չունը մի վայրի այժ տեսաւ, արիւնջը
նշան տուեց. որսորդն էլ խիստ այժին
սպանեց: Տղերքը վաղցին դէպի այն
կողմը, իսկ ևս (Մուրադը) քարացածի
նման գետ մնացել էր կանգնած, որպէս
մի կատարի եղեւնադործ, որին յան-
կարծ արիւնջ է խղճահարութեան եր-
կունքը: Առանց յայտնելու, որ բա-
նալին իրան չինածն է, Մուրադը
ցանկութիւն յայտնեց, թէ ուղում է
ընկերութիւնը թողնել: Անդամները
կանք ու խորհուրդ չը տուին: Նրանք
յայտնեցին, որ իրանց արդէն պատ-
րաստութիւն տեսած են Կրիզորին
բանդից փախչելու, որովհետեւ գիտեն
որ նա անմեղ է: Բայց այդ խօսքերն
ու խոստումներն Մուրադի խիղճը չը
հանգստացրին, այնպէս որ երբ զիշերը
վրայ հասաւ և միւսները քուն եղան,
Մուրադը քունը չը տարաւ: Նա վեր-
կացաւ և մի անդադարեւ նախադ-
ղեցութեամբ, կարծես, զգալով, թէ
այլ ևս չը պիտի տեսնի այդ կհանքով
լի, եռանդոտ և անկեղծ բարեկամե-
րին, համբուրեց նրանց և հեռա-
ցաւ (20—50):

—
Գիււ ևս օրը (թէ արեւը) ծագած էր
որ Մուրադը զիւղ հասաւ: Քաւորինո-
յից իմացաւ, որ Քաւորը քանի ժամա-
նակից ի վեր մեկնած է զիւղից: Մու-
րադին, իրան որոնելու: Պատանին
չատ վրովեցաւ, որովհետեւ երկու օ-
րից յետոյ իրան վարպետի ձեռքը պի-

տի կարելին: Մինչդեռ նա ուղում էր
որ այդ կարծ ժամանակում նա տեսնի
քաւոր Պետրոսին և արդարութիւնը և-
րան հանէ: Եթէ քաւորը չը համա-
ձայնէր ճշմարտութիւնը խոստովանել,
զարկնէր աղատել: Մուրադը իրան
ձեռքը դահճի սրի առաջը պէտք է զը-
նէր:

Քաւորին տանը չը գտնելով, ուղղա-
կի իրան մօր մօտ գնալու էլ վառագա-
ւոր համարելով, Մուրադը իրան նշա-
նածի տունը գնաց: Նշանածի անունը
Սառա էր, որ միմկայն հայր ունէր:
Սառան հօրը հետ կուտուրումը քնած
էին: Վառագի արողութեամբ Մուրա-
դը կուտուրի վրայ բարձրացաւ, Սառա-
յին քնած դաւա ծածկեցաւ և ձեռքով
չօշալից նրա երեսը: Օրիորդը զար-
թեցաւ մի անտուր ճիւղ բարձրացնե-
լով: Հայրը չարթնացաւ (երկի խու-
լէր): Սառան Մուրադին ներքեւ ճամ-
բեց, ինքը ևս չարքը հազաւ և ետքից
աճապարեց, Հայրը էլի չը զարթնեց:
Նշանածները առանձնացան տան սե-
նեակը, հրազ վառեցին և սկսեցին իրանց
սիւն բիւլին: Սառայի հայրը կուտուրից
իջաւ լուսաղէմին, նրա վաղեց սենեակ
և փետապցուին զրկեց, համբուրեց:

Սառային էլ պատուիրեց, որ դնա
գինամբ Նազանիկին կանչէ: Նազանիկն ի-
րան քնած ժամանակ աղջկեղծով վաղ տուեց
և կուտ: Տեսնուեցան, ուրախացան, բայց
Մուրադը արտում էր: Յանկարծ նա
հիւանդացաւ, այնպէս որ ողջ չիշերը
քնանալ չը կարողացաւ: Բայց երբ որ
լուստացաւ քաւոր Պետրոսը յանկարծ
բուժաւ: Մուրադն էլ առողջացաւ:

Վերկացաւ չորերը հազաւ. սառը ջրով
էլ լուսաղեցաւ, որով օրորոգված ու-
ղեղը բաւական կաղդուրեցաւ: Յետոյ
նրա մայրը և միւսները կշիւրը հեռա-
ցան: Մնացին ինչն ու քաւորը, վեր-
ջինս մօրաղին համոզեց, որ իրանք
երկուսն էլ անմեղ են, սակայն պէտք
է որ հայրենիքից փախչեն: Վճռեցին,
զուրա գալու ժամանակն էլ օրօշեցին
(50—83):

Նրանք զուրա եկան Սաւրի գիւղից
աշնան վերջերում, երբ օրնութեան մէջ
ամեն երեւոյթ արամադրում է զէպի
տիւրութիւնը (չստ սիրուն):

Մեր ճանապարհորդները գտնում էին
ոտով, իսկ նրանց ճանապարհի ծանու-
թիւնները տանում էին երկու ուժով
աւանակներով: Հանապարհորդները և մի
էլ քաւորի աւանակի տիւր էին. ու-
րալի էր միայն Մուրադի մօրաղոյն
աւանակը: Հանապարհորդները աւա-
զակներից երկուղ չունէին, օրորվեաւ
լացի աւանակներէն ուրիշ մի արմէք
ունեցող բան չունէին իրանց հետ: Իսկ
աւազակների աչքում աւանակի նման
ստոր անասունները զին չունէին: Երկու
եղաւ և անձրեւ եկաւ: Յետ գոյացաւ,
իսկ աւանակները ոտքերը խրվում էին
ցեխի մէջ, այնպէս որ երբ Մուրադը
տեսաւ իրան աւանակի երկայն ակնաշ-
նը կախ ընկած՝ չատ տիւրեցաւ, ո-
րովհետեւ օղա պարզ նշան էր որ աւա-
նակը բուլբուլին յոգնեցաւ: Բարեբաղ-
աւար մի պարսկական զիւղ հասան:
Գնեցին կողքած էին, իսկ ճանապար-
հորդները և նրանց ճանապարհորդները ստ-

ակի յոգնած էին: Որ դուռը որ թա-
կեցին, չբացարին, երբ լսեցին որ ճա-
նապարհորդները քրիստոնէայ էին շա-
րահաւած քաւոր Պետրոսը մի կեղծ
հաջի ձեռքաւ և մի առաջաւոր պարսկի
մօտ հիւրընկալուեցաւ Մուրադի և
օգործաւորների հետ, որոնք տարուե-
ցան աստուծ — Կեղծ հաջին մի քիչ խօ-
սեցաւ տանուարով հետ: Իրանց (մահ-
մէդականների) կրօնի մասին. յետոյ
ընթերցին ու քնեցին, (83—106):

Սաւրից զուրա եկած չորրորդ օրը
քաւորն ու Մուրադը թարբիղ հասան:
Այստեղ նրանք մուրադիկ մշեցին:
ձեռքան: Տեղական քահանան նրանց
համար ծանուցում արեց երկեղեցում և
բաւականին փող ժողովեց: Ժողովարու-
թիւնը վերջապէս յետոյ մշեցին:
գնացին թուրքաց հիւպատոսարանը և
երկու անցադիր ստացան, մինը հայր
Անտոնիոսի (ք. Պետրոսի) և միւսը
սարկաւազ Ամբրոսիոսի (Մուրադի) ա-
նունով: Դրանցում էլ չը բուականա-
նալով՝ նրանք պարսկական իշխանու-
թիւնից գնեցին մեծ քանակութեամբ
պարսկական անցադրեր: Դրանցում էլ
չը բաւականաւարով նրանք գնեցին ամիժ
քանակութեամբ զանազան տեսակ ան-
ցադրեր: Եւ քաւորական տեղութիւնների
բոլոր ներկայացուցիչներից և սրանց
հպատակներից: Յետոյ գնացին քա-
ւորը մանր մանր արարքներ գնեց
որոնք և տեղաւորեց Մուրադի տաւա-
նակի փալատի մէջ: Իսկ իրան տաւա-
նակի փալատի մէջ քաւորը օւրիշ բա-

նրեւ տեղաւորեց, որոյ ինչ լինելը Մու-
րադը չը կարողացաւ տեսնել: Այսպէ-
սով մեր ճանապարհորդները՝ Երաւոյն
անցան և ուստաց սահմանը մասն: Ե-
րաւոյն ավում մի քանի մշակների էլ
պատահեցան: Հասան Նախիվեան և օմի
կեղտոտ քաւորապարտած իշխանե-
ցան:

Առաւօտուն քաւորը մի վաճառական
ձանեց և Մուրադի աւանակի փալա-
տի միջի իրեղէնքը հարկերն երկու հա-
րիւրով վատաւորվա վաճառեց: Յետոյ
նրանք Նախիվեանից զուրա եկան և
հասան թուրքուղ գիւղը: Թուրքուղում
Մուրադը մի մօրաքոյր ունէր. նրա մօտ
գնաց: Ազգականները տեսակցութիւնը
— այդ սրտաշարժ տեսարանը իւր օմ-
բողջ հոգեբանական բնաւորութեամբ
(մեր վիպասանը) չէ կարող նկարա-
րել: Թուրքուղում մի քանի օր մնա-
ցին: Քաւորը Մուրադի աւանակը վա-
ճառեց փողը Մուրադին տուեց: Սա էլ
մօրը ճամբեց: Քաւորը ճառաջուց մի
փոքրիկ դուռար ունէր: Այդ գոյմարով
նա մի վառաւոր կառք գնեց լծած
երկու ուժով և ձիաներով: Հ. Ան-
տոնիոսն ու օւրիւ. Ամբրոսիոսը հե-
ծան գնացին: (106—125)

Վերջ տալին մասին:
Կը չարտնակի
Հայկունի

Թուրքացի մարմնային մէջ:

Այդ կողմից անգլիական կառավարութեան մարմինը հետ կատարելապէս համաձայն է և երկու թիւերը քաղաքական փոփոխութիւն (արեւելքում արած ճանապարհորդութիւններով երկու թիւերը ստանալու է թրքական զորութեան մասին մի յօդուած է գրել: Նա չէ բացատրում որ գործերի գրութիւնը այդ երկուսում անտանելի է: Բայց յայտնում որ ամեն բան կարելի է ուղղել եւրոպական հոգեւոր համեմատ փոփոխութիւններով որով ինչպէս նա հաւատացնում է, աւելի և աւելի ներշնչում է հայոց «խնայելի» նշանը:

Պատգամաւորներ ժողովը թէպէտեւ բաց թողնելով «Երկուսն ալ» չափերը ստորագրող միւս տեղում թիւերը հետ միասին խօսքերը, ընդունելով այդ բացատրումը, որին չը դիմադրեց Վրացացիները: Այսինքն, որ հայոց խնդիրը վերջապէս այնպիսի ընթացք արտաբերեց որը յայտնում էր անշուշտ օրինակելի մեղքերը քրիստոնէայ ազգայնականութեան օգտին:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Կ. Պ. Օ. Լ. Ի. Ս.

18/30 մայիս

(Թղթակցութիւն «Միջուկ» Հայաստանի լրագրին)

Բարենորոգման խնդիրը ազգութեան յարաբերութիւնները: Կրօնական, սակայն կրօնական թէ կայսերական պաշտօնական միջ զանազան դժուարութեանց կը հանդիպէ: Նախաբար և զետեղեցող Սոցիալ-փաշայ գլխավորութեամբ ամեն ջանք կ'ընեն, որ մի քանի բարենորոգումներ գործադրելով եւրոպական աշխարհը շարժեն և ամեն օտար միջամտութիւն արգելուէ, սակայն բարենորոգումանց ծրագրերը որոշ մէկ կ'անխորհրդաբար նախապէս հարցադրուին անհետ կալին գործադրութեան մասին: Հարցահարց նաեւ ընդունած չէ, ըստ որում կայսերական վարչակարգը ըստացած չէ:

Սակայն Անգլիա այս կերպով չէ, որ կը խորհրդածէ խնդրոյն վրայ և արժանապատ արգելիք մեր ստուցած կրկին տեղեկութիւնը անգլիական միջ կ'ապացուցանեն, որ Անգլիա իւր տոկոսն հաստատում է թիւերը բան մը պիտի ընէ, եթէ եւրոպիոյ հասարակական աշխարհը թիւեր կամ հաճութիւնը նաեւ չ'ունենայ:

Անգլիական խորհրդարանի երկու թիւերը անգլիական պ. ձեւին Պրայմը իւր ընկեր հայցումները աւելի կատարեալ վիճակի մը վերածնուելու և զայն աւարդացնելու համար, նոր և ճշգրիտ տեղեկութեանց կ'ապաւորուին: Այս տեղեկութիւնը նաեւ հարցադրուեցան առանց չափազանցութեան և զոհ եմ յայտարարել, որ երբեք անգլիական զանազան ծառայութիւններ մատուցանող անձ մը այս անգամ այս գործը իւր վրէժնով մարդոց միջև տեղի ունենալու է:

Եւ ընթացք կը լինի: Կրօնական փոփոխութիւնը յարաբերութեանց այս ճիւղը, որ եթէ մինչև ցարդ անխորհրդաբար կ'աշխատէ իւր շարժումները, նաեւ ինքն իր շարժումները:

Տեսնելով այդ ձեւին Պրայմը իւր քանի մարդասեր ընկերացի այս նոր ճիւղի ինչպիսի արդիւնք պիտի արտադրեն և բրիտանական պաշտօնականութիւնը մինչև որ աստիճանի պիտի պարտաւորեն զործնական զէր մը ստանձնել, արեւելեան խնդրոյն հայկական ճիւղը զուհայոցի կերպով կ'արդարեւ համար:

Երբ Պրայմը իւր վարչութեան օրով երբ աստիճան լրջ-ճեղքով արտաքին գործոց պաշտօնականութիւնը կը վարէր, պաշտօնական հետադիմ մը ծանցեց այն տան բոլոր աշխարհի թէ այսուհետեւ չ'ընդհատուի ծառայութիւնը: Եւրոպական հոգեւոր համարձակութիւնը իւր ուշադրութիւնը դարձուցած լինելով այդ կէտէ, այլ ևս հոգ չ'ընէր և զօրքեր քիտ աղաւթ կը թողնէր այդ մասին: Բանի որ ինք իւր աշխարհը ուրիշ կարեւոր ջրանցքի մը վրայ տեսնած է, սակայն այժմ կ'ընէր թէ անգլիական պաշտօնականութիւնը և անգլիական հզոր մամուլը բոլորովն այս կերպով չէ, որ կը խորհրդածէ և եթէ եւրոպայ հովանաւորութեան իւր կարեւորութիւնը բոլորովն կորուսած ալ չէ, ուստի Հայաստանի բարենորոգումները ոչ միայն մարդասիրական տեսակետով կամ զիստական թիւերի մը ներքեւ պատուոյ ստորագրութիւն մը արտած լինելուն համար է, որ պիտի իրականանան, այլ քաղաքական տեսակետ և երկրորդաբար՝ փոքր-Վախի հարստութեանց անսպասելի յաջողութիւնը յայտնուելու արդիւնքն է: Եւրոպական զարգացումն է, որը նոր ոյժ մ'է, որ պիտի տան խնդրոյն վրան գիւյթ մեկնելու տեսութիւնները և քաղաքական հաշիւները շատ փոփոխած են իրաց վիճակը ինչ որ էր հինգ-վեց տարի յառաջ, որ ամեն տալականին յոյս կար թէ օրինակ ինքզինք պիտի կազմաւորէ կամ վերջին պայմանագրով արտած էր նոյն իսկ լրջ-Պրայմը իւր կողմանէ անցնելու զանա փորձառութիւններ օգտու քաղցելու:

Սակայն զանազան կասկածներ չ'ընդունելով կ'ուզեն այնպէս մը հաւատացնել թէ Անգլիա ոչ լրջոյ հայ մասնական կաթ չ'ըստար և թէ այս մասը տարածաշրջանի թիւերը նաեւ կը ծառայեն թէ աստ և թէ ի գումարը, զորոյն որը մտացածին են և հետեւեալ իրողութիւններ հետ:

Տեղի չ'ըմար հերքելու թէ Կարեւոր ծանուցեալ զատարարութիւնը չ'ունեն քաղաքական կարեւորութիւնը, զոր անհետ տալ ուղեցին, զարեւելալ այս օրերս յերեւելեան նոր լուր մը թէ Կարեւոր մէջ նոր խոսքով թիւերը ծագել են, չ'ունեն բնական քաղաքական հանգամանք: Կարեւոր մէջ տեղի ունեցած ամենին վերջին դէպքերը մի քանի կ'ունեն են, որք տեղեւոյն օտարականաց և մի քանի

անկիրթ մարդոց միջև տեղի ունեցած են և սորա հետեւեալ մի քանի ձերբակալութիւնը կ'ուզէ են, այս նաեւ տակաւին ստուգութեան կարօտ է, ըստ որում թիւերը անգլիական կ'աշխատէ: Եւ ինքն ինքն թիւերը անգլիական կ'աշխատէ: Եւ ինքն ինքն թիւերը անգլիական կ'աշխատէ:

Հետագիւր ծանուցեալ մէջ թէ մի քանի օր յառաջ Անգլիա մէջ նաեւ յեղափոխական մասնակցութիւն յերեւելեան երկր են և իրր թէ 300-ի մօտ անձներ անայժմ ձերբակալու են, թէ այս մասնակցութիւնը սորա յարաբերութեան մէջ զանազան է կերպերով մէջ ձերբակալու անձանց հետ են:

Այսպիսով իրողութիւնը այս է, քրդաց յաղաղութեան ինքնը և նորա նոր զարգացում ինքնը՝ հայք չ'ը կարեւորութիւնը հանդուրժել, կ'երեւի թէ այս անգամ հայք իրենց սովորական համբերութիւնը ի գործ չ'են դրած կատարարութեան արդարութեանը սպասելով, այլ իրենց իրենց հաւատարմութիւնը անհրաժեշտ են՝ զենքով պատասխանել քրդաց զինուոր հրոսակաց: Այս իրողութիւնը կ'առաջարկութեան զինուոր միջամտութեան տեղի տուած է, որ երկու կողմանէ ձերբակալութիւններ ըրած կ'երեւի և բուն իրողութեան վերահաստ լինելու համար՝ մանրամասն և ստուգազոյն չ'ունեն: Կ'ապաստի:

Ազգային ոչ նուազ կարեւոր խնդիր մը, այն է կաթողիկոսական խնդիրը՝ բաւական իր թափանցանքով յառաջ կը տարուի՝ կաթողիկոսական լիազոր յանձնարարութիւնը կողմանէ, որ կը յուսայ իւր աշխատութիւնները քիչ ատենէն տարակալութիւնը անգլիական երեսփոխանական ժողովոյ նոր շրջանին տալին նախընտրել ի հանդէս: Մասնակցութիւնը օրինակ ալ լիազոր է, չ'ունեն այն յաւանքութիւնը ինքնին տնօրինելու այսպիսի ընդհանուր կարեւորութիւնը ունեցող խնդիր մը, հետեւեալ իւր որոշումները երեսփոխանական ժողովոյ վաւերացումը ստանալէ և սորա միջոցով թիւերը ուրիշ հետեւեալ հայոց հաւանութիւնը օւնենալէ, յետոյ միայն պիտի գործադրուին:

Ինչ որ ալ ըլլայ այս մասին թէ տաճկաբնակ զատաւորացի և թէ արտասահման զանուոյ հայոց կարծիքը և տրամադրութիւնը, զորս միշտ յարգելի պարտք և օրէնք է ազգային երեսփոխանական ժողովոյ կողմանէ, բայց միւս կողմանէ զժողովին պիտի ըլլայ հաշիւները սահմանադրութեան ընդունուած և գործադրելի կ'ընեն օրէնքները զանազան կողմեր և պաշտօնական տեղի մը: Եւ հետագիւր, յայտնուած կարծեաց և արտադրութեանց հետ, որ կ'ունեն ազգային ժողովոյ առաջնակարգ զերը՝ կաթողիկոսական մեծ խնդրոյն մէջ երկրորդական զերի մը վերածնել:

Սենը ազգային ժողովոյ ջատագովը չ'ըմբ, անգլիական նորա թիւեր կազմակերպութեան նորա կատակցական և անհաշիւները քիչ մը զորի

ըլլալուն նաեւ կ'ըն հաւատացող չ'ըմբ, բայց ոչ նուազ տեղեկակ մը նաեւ այն զատաւորացի զգացմանց, որք կ'ընեն հաւատար իրաւունք ունենալ կը կարծեն, երբ իրենց առանին վիճերը և ապտոտութիւնները նաեւ կարգադրելու և մարքելու կարող չ'են և միշտ կ'արտ են կ'ընեն:

Երեսփոխանական ժողովը իւր քուէից մեծամասնութեամբ կ'ընայ սխալ է և զէջ ընտրութիւն մ'ընել, սակայն ինչ վտահոյ թիւեր ունեն, որ զատաւորացի աւելի լաւ ընտրութիւն մը պիտի ընեն եթէ ոչ աւելի վատ, այժման վիճակին մէջ կ'ընայ իրաւասութեան խնդիր հանել վտանգաւոր և վտառարար է, միակ զոհացուցիչ կ'ընայ որ կ'ընեն իրենց մէջ կ'անխաւ համաձայնութիւն մը զոյալներով այնուհետեւ միայն պաշտօնական արարողութեանց ձեռնարկելուն մէջ կը կայանայ մեր խոնարհ կարծեօք:

Ստիւն.

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ

ՓՈՐՏՈՒԳԱԼԻԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ

Հետագիւր իմանումներ, որ Մադրիտում բացուեցան հանգանակական հանգանակական հանգանակական թեան ներկայ էին սպանիական թագաւոր և թագուհին նոյնպէս, փորձուած մի ճառ, որի մէջ ասաց, որ Սպանիան և փորձուած միշտ միասին կ'ընեն թանան ձեռք ձեռք տուած, միակ կ'ընէր, որ կարելի է զրանց մէջ՝ այդ թագաւոր միջոցութեան է արդիւնագործութեան տարաբնու:

Երկու ազգիստագաւորը՝ քրդեր են թագաւորի ճառը ընդունուեցաւ զէջցէ Սպանիան, կեցցէ փորձուած մի, բացառաւորութիւններով, Վալուցի է, որ իրենեան թիւակողջաւոր երկու ազգական ազգերն ձգտում են միմեանց հետ աւելի սերտ կապերով կապուելու: Երբ Սպանիայի զաջ գուրկ էր թագաւորից, կար և մի կուտակցութիւն, այդ երկու երկրները միացնել ձգտելով՝ կ'ամենում էր, որ փորձուած թագաւորը լինի և միմեանց ժամանակ Սպանիայի թագաւորը: Այդ զժողով իրազգիքի էր, բայց երկու թագաւորութիւնների կատակարարութիւնները վաղուց զգալով այդ երկու երկրների մէջ փոխադարձ սերտ յարաբերութիւնների և մտերմութեան օգուտներն, պատրաստուեցին այն ճանապարհը, որի վրայ երկու թագաւորներն էլ կարող են միմեանց հետ զաշխարհութիւն կապել: Այսօր այդ իրողութիւն է, ըստ որում փորձուած:

այն թագաւորը և թագուհին լուր քաղաքական զգացումն է, որ Սպանիայի թագաւորի մօտ նոր մայրաքաղաքում հիւր են գնացել, այլ աւելի բարձր, քաղաքական և պետական նշանակալի է:

Ս. Ս.

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՈՒԻՆԻՐ

Փարիզ. — Մայիսի 21-ից. «Memorial diplomatique» թերթը քննելով Անգլիայի գործողութեան կ'ընային Հայաստանի վերաբերմամբ, ասում է, երբի Վալուցի մտադիր է հրաժարուելու այն պարտաւորութիւնների կատարելուց, որոնք առաջնում են Կիպրոսի գիշտուցի: Այդ թերթի տակով սուլութիւնը վճար է մտնելու վերանորոգութիւններ ամեն նախադրեւում, չի կարելի հասկանալ թէ նա ինչու պէտք է սկսէ Հայաստանից: Գուցէ զարծել է լրջ Կիպրոսի ուղարկութիւնը այն հանգամանքի վերայ, որ սուլութիւնը չի կարող խոնարհաբար կատարել վերանորոգութիւններ մտնելու մասին մէկ տեղութեան պահանջը և պէտք է ինչ էլ որ լինի, իրեն վերապահէ սկզբնաւորութիւնը:

«Memorial diplomatique»-ը աւելացնում է. «Գուցէ չէ կամենում թիւերը աւելի զաւարտութիւն այն փորձերն անելու փորձ-Ասիայում, որ արեւ է եգիպտոսում, ինչպէս ինքը Վալուցի չի կամենալ, որ անեն իրանիայում, և սուլութիւնը չի կարող վերանորոգութիւններն շտապեցնել, որոնք վճարուած են ամբողջապէս աւած, բայց կարող են իրազգիքով միմիայն ամբողջ կայսերութեան համար որոշուած վերանորոգութիւնների հետ միասին: Պէտք է և ասել, որ զրանց իրազգիքով լինելու է մօտիկ ապագայում»:

Որովհետեւ այդ փորձութեան թերթը զիստապիկական է, ուստի իւր խօսքերն միայն զիստապիկական հիմք ունեն և հետեւ են թէ ճշմարտութիւնից և թէ արդարութիւնից:

— Ֆրանսիան պատրաստուած Տօն-կիւնի զէմ արշաւելու, բայց որովհետեւ Չինաստանը այդ արշաւանքը իւր Տօն-կիւնի վերայ ունեցած գերիշխանութեան զէմ է համարում, ուստի «Times» թերթի տակով, զժողով թէ Ֆրանսիան կարողանայ Տօն-կիւնի արշաւելու առանց Չինաստանի հետ պատերազմ ունենալու:

— Լոնդոն. — «Standard» թերթը հազարում է, որ թրքական պաշտօնէութիւնների խորհուրդը վճար ուղղելու տեղութիւններին ծանուցագիր, որի մէջ ժողովում է Հայաստանում վերանորոգութիւններ մտնելու համար Կրան զէմ արած ճնշումը: Գուցէ պահանջում է յետագուցում, ինչպէս իւր զըրամական նիւ կացութեան վերայ:

— Հոտում. — Պատգամաւորների ժողովում պաշտօնէութեան նախագահ Կիպրոսից յայտնեց, որ պաշտօնէութեան ձգտումը լուծուեցաւ և արեւելքից, որ կատարուեց իրան խոտուութեամբ պէտք է հետին այն քաղաքական սկզբունքներն, որոնց մասին նա յայտարարել էր ընդհանուր ընտրու:

Թիւնից առաջ և հաստատել է պար-
լամէնտի առաջը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՐՈՒՅՑ մեզ գրում են. — Ամսիս
16-ին Թագադրութեան պատուին մեր
քաղաքային վարչութիւնը պարտաւորեալ
կոչուած հրապարակում տեղային զո-
րաց և նրա բարձրատիճանաւորաց հիւ-
րասիրեց ամենաճոխ ճաշկերոյթով: Ամ-
բողջ քաղաքը շքեղ կերպով դարձա-
րուած էր զբօշակներով: Ամբողջ—հա-
տարակութեան բաւականութեան համար
երկրորդ օրը (ամսիս 17-ին) կարգուած
էր ձիարշաւ, ուղտ-արշաւ, իշ-արշաւ և
իշամարտութիւն. երրորդ օրը (18-ին)
նաւակ-արշաւ, այդ վերջինը շատ բա-
ւականացուցիչ էր: Մրցանակները սո-
կեայ և արծաթեայ իրերէնէն էին. հա-
տարակութիւնը շատ ուրախ տրամա-
դրութեան մէջ էր. զանազակահարու-
թիւններն անընդհատ էին:

Նոյն տեղից հաղորդում են. — Լուի
Փիլիպի Թոնն Շատրեան դուքսը մի
քանի օր տեղս մնալով հետաքրքրվում
է տեղիս նաւթահանքերով ու նաւթա-
գործարաններով: Մեր հիւրը մի քանի
օրէն կը մնին նախ զէպի Դադստան
և ապա վերադառնալով Պետրոսիկ կը
գնայ Անդր-կասպիեան նոր նուաճուած
քաղաքները. զորքը ամենահասարակ
հաջողութով է մանդալիս:

ԲԱՐՈՒՅՑ մեզ գրում են. — Մեր
յայտնի կալուածատէր (միւլքադար) ա-
լեգարդ պ. Ներսէս Արտիմիկեանը
կատելով Բագուայ առևտուրի ճգնա-
ժամը, նա իւր թէ կանոնադրանքից
թէ կապալաւորներից օրինաւոր պայ-
մանագրով ստանալի 1/3-ից զիջումն ա-
րեց 25—30%: Օրինակի համար նա
իւր մի փոքրիկ քարտանայրայի քրահը
որ էր 1500 ուրբի նա, առանց ընդ-
միջեւ կապալաւոր պ. Սարգիսանո-
վի՝ զիջումն արաւ 500 ուրբի: (զրեթէ
քարտանայրայի զաղարկ է): Ի՞նչ կը
լինէր, որ իւրաքանչիւր կալուածատէ-
րերը ներկայ ճգնաժամում պ. Արտիմի-
կեանի թաղի ու նախանձելի օրինա-
կին հետեւէին. պաւ է անուն բարի
քան զգանձ աշխարհի: Փառք ու պա-
տիւ պ. Արտիմիկեանի մարդտէր
շարժման:

Նոյն տեղից գրում են. — Երաշտու-
թիւն է ամբողջ Բագուայ գաւառում,
ցանքերը փչացան, փոքր ի շատէ և
բնացող ցարեն ու գարին չի հնձվում:

այլ արմատաճան են անում հատկը,
որ գոնեայ յարդը ժողովեն. զիւղական
նեղի ցանած սերմը չի դոյանալ այդ
հնձից: Խոտակ ալիւրի փուղը 1 ու. 70
կ., դարին 57 կ., դեռ շատ կը թան-
գանայ, կտլի իւղի ֆունդը 60 կ., ոչ-
խարինը 35—40 կ., ոչխարի միսը 12
կ., տաւարինը 8—10 կ., հաւի
ձուրի 10-ը 12 կ., սառուցի փուղը
25 կ., հում նաւթի փուղը 1/2—1 կո-
պէկ (ընթերցողի ուշադրութիւնն ենք
խնդրում սառուցի և նաւթի արմէքի
վերայ):

ՂԱՐԱՔԻՆԻՍԻՑ մեզ գրում են. —
«Մեղուի» ընթերցող յարգելի հասարա-
կութեանը յայտնի է այն զիւրի մա-
սին, որ Մեծ-Ղարաքիլիսեցի պ. Արշակ
Նալբանդեանը արեւ էր. նա անում
էր, որ ինքը զբիւրեցանք վերլուծելով
գտաւ, որ պէտք է նրանից 60 տեղե-
վեր առնել ամեն մի բաժակի համար,
որպէսզի խիական սովորական չորձա-
ժական թէյի հոտ և գոյն ունենայ:
Այժմ այդ պարոնը բաց է արեւ մի
տուքան և իւր գտած թէյի (Աստուած
թէյ համարէ) տեղեկներից շատ էժան
և մատչելի դնով ծախում է, որպիսով
նա մեծ սէր և յարգանք է կրում թէ
ժողովրդեան կողմից և թէ ծառայող
դասակարգից:

Նոյն տեղից գրում են. — Գիւղի վե-
րին մասը սաստիկ ապականուած գրու-
թեան մէջ է գտնվում, ձիանց աղբերի
կուտակութիւններն ամեն մի անցողի
աչքին ընկնելիս զղուանք է պատճա-
ռում, ոչ ոստիկանութիւնն է հսկում
և ոչ տանուտէրը, որ վերջինիս խի
պարտքն է, տանուտէրի համար պատ-
մում են որ զէպի հասարակութեան
անդորրութիւնը պահպանելու համար
զիւրի և ցերեկ քուն չունի:

ԲԱՐՈՒՅՑ մեզ գրում են. — Տեղիս
մեծ բանդի սենակաների մէկում երե-
ւեցաւ ճականո երեք արչին լայնու-
թեամբ և չորս արչին ձգութեամբ. ե-
թէ մի այդքան էլ փոքրէր աւաղալ-
ները անմիջապէս կը համեմէին իւրեանց
չար նպատակին. տկանից մի բուռն
հող անդամ չէ երևում, կարծես թէ
ակամափորները հողը անոյշ են արել,
բայ զորքի տուգը: Իրեւ զորքի զը-
տել են մի երկաթի կտոր 1/2 վերջի
երկարութեամբ և 1/3 հաստութեամբ:

Նոյն տեղից գրում են. — Չը նայե-
լով, որ այժմ Թիֆլիսի փողոց երկա-
թուղով է գալիս և իւրաքանչիւր օր
գնացքը զաւլիս է, — դարձեալ ուշ ենք
ստանում թէ հասարակ նամակները
թէ լրագրները, օրինակ. կիւրակի օր-
վայ «Մշակը» ստանում ենք հինգշաբ-
թի օրը, չորեքշաբթի օրվայ «Մեղու»
շաբթի օրը և այլն. գնացքն էլ միթէ
պատահում է յորդառատ անձրևների

կամ սարսափելի ցեխերի, որ այդպէս
անկարգ—ուշ ենք ստանում յիշեալ
թերթերն:

Ընթերցողի ուշադրութիւնը դարձ-
նում ենք «Նովոստի» թերթի առաջ-
նորդողի վերայ, որը մենք ներկայ հա-
մարում թարգմանաբար աղագրեւ ենք:
Ուրախ ենք, որ ռուսական այդ ազա-
տամիտ ճանաչուած և մեծ թերթին
թուրքիայում Ռուսիային դրացի հայ
աղագրականութեան համար բարի է
ցանկանում և յոյս է յայտնում, որ
այդտեղ եւրօպական մտքերի և կուլ-
տուրայի վերայ հիմնած բարեկարգու-
թեան մասին, որը ի հարկէ աւելի ա-
րագ առաջ կը գնայ, որովհետեւ ներ-
շնչուած կը լինի և աղագրին հողով:

Մեզ խնդրում են տպագրել հետեւեա-
լը. — Զրկիւնաց սուրբ Կարապետ եկե-
ղեցու ծխական ուսումնարանի հոգա-
բարձութիւնը սրանով պատիւ ունի
յայտնել յարգելի հասարակութեան, որ
յիշեալ ուսումնարանի տարեկարծի
հանդէսը տեղի է ունենալու այսօր,
կիրակի, մայիսի 29 ժամի 11-ին ս.
պատարագից յետոյ:

ՂԱՐԱՔԻՆԻՍԻՑ մեզ գրում են. —
Թարաքեանները եկան ամսուս 10-ին:
Պանիրը ծախվում է 1 ու. 60 կ. մինչև
2 ու., իւղը կարագ փ. 10 ու., ալիւրը
1 ու. 10 կ., բրինձը 2 ու. 40 կ., միս
ոչխարի փ. 8 կ., զառինը 10 կ., գա-
րին սոմարը 7 ու., խի ցորենը 16 ու.,
աղը կողրի 60 կ. փութը:

Նոյն տեղից գրում են. — Մաղիլը
զեռ ևս երկխայոց մէջ շարունակվում
է թէ յայտնող և թէ չըջակայքում:
Բայց զոհերի թիւը, ինչպէս խմանում
ենք անշուշտ է:

ՂԱՐԱՔԻՆԻՍԻՑ մեզ գրում են. — Պ.
Աղբաւորը Նալբանդեանը Բագուից
հաղորդում է «Մեղուին» որը հրատա-
րակվում է նոյն լրագրի 41 համարում,
իրը թէ Նուրուշ գաւառի վարդա-
շէն զիւղի աղբի մօտ 5 զինուած
թուրք ձիաւորներ մի հայ օրիորդի բըռ-
նութեամբ բռնում են և տանում Շա-
մախի քաղաք: Այդ լուրը բոլորովին
անհիմն է, ըստ որում այդպիսի զէպը
վարդաշէնում երբէք չի պատահել:
Լրատու պարօնները լաւ կանեն, որ մի
զէպի եղբուքին ճշգրտ և ազա հա-
ղորդեն, և ի զուր ուրիշներին չը զըռ-
զաւեն և միամիտ ժողովուրդի խաղա-
ղութիւնը չը խռովեն:

ԲԱՐՈՒՅՑ մեզ գրում են. — Ինչպէս
երում է այս տարի ծխական ուսում-
նարանները աւելի յառաջադիմութիւն
են արել, միայն ընթերցարանը դար-
ձեալ նոյն դրութեան մէջ է, Կարճեալ
գրեանց և լրագրաց ամենաշէնին մա-
սն է հայերէն. Մեր միտքն

այս է, որ դա հայոց ընթերցարան է,
հիմնուած հայոց փողով և զետեղվում
է հայ ընկերութեան սենականի մէջ ձը-
րի, և նպատակն է ամեն ձեռք թափել
տարածելու հայոց լեզուն, իսկ նա հա-
կաւակն է վարվում: Քաղաքիս հասա-
րակութիւնը որ բաղկացած է ռուսնե-
րից, հայերից և թուրքերից, ինքը կա-
րող է իրա համար ընթերցարան բա-
նալ:

Նոյն տեղից գրում են. — Այս տարի
այստեղ շատ չըք է անում, անձեի և-
րես չենք տեսնում, եթէ հիմա այսպէս
է ինչ պիտի լինի յունիս և յուլիս ա-
միսները, ցորենը արդէն սկսում է
թանգանալ:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՑ
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՆՆԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքային վարչու-
թեանում ամեն օր տուտ. օտեան 10
ժամից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետ
կարելի է ստորագրել նուիրատու-
ութեան գումար կազմելու համար,
որով պիտի կանգնվի Թիֆլիսում
ՅԻՇԱՏԱՐԱՐԱՆ Ի Տէր հոն-
դուցեալ Աղբաւորը II կայսեր հա-
մար:

«Թիֆլիսի հայերէն գրքերի
հրատարակչի» ընկերութեան
հրատարակութեամբ լոյս տե-
սաւ և փաճառվում է Թիֆլիս-
ի հայ-գրադատների մօտ
ընտրի մատենագիրք «ԱՂԱՔԱՆ-
ԴԵՂԱՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՆՆԵՐ» 524
երեսից բաղկացած: Գինն է 1
ու.: Օտարաբաղաւոր կարող
են գիմել վարչութեան գրա-
սենակը այս հասցեով. — В
Правление общества изданія ар-
мянскихъ книгъ, Фрейлисская у-
лица, домъ С. Корганова, № 4.

Հոգարարձաթիւն Ներսիսեան հայոց
աղագրին—հոգեւոր գործնոցի հրա-
րում է նոյն գործնոցի համար տե-
սուչ. ցանկացողը այդ պաշտօնը յան-
ձն առնելու թիւղ բարեհաճ իւր
յօժարութիւնը դրաւ որ առաջարկե-
լու հոգարարձաթիւն մինչև զաւրոյ
յունիս ամսոյ 20:

Տեսուչը համարվում է միեւնոյն
ժամանակ անկամ հոգարարձաթիւն
և նախագահ մանկավարժական ժո-
ղովի և նրա պարտաւորութիւնն է
հսկել գործնոցի ուսումնական և

անտեսական ներքին բարեկարգու-
թեան և յառաջադիմութեան մա-
սին:

Տեսուչը պիտի լինի համարա-
նական ուսումն ստացած և հմուտ
հայկական լեզուի գիտութեան և ու-
նենալու է գործնոցում աւանդուող
միտքէ առարկայից շարաթական 10
—12 դաս:

Տեսչին նշանակած է ուժիկ դա-
սերի վարձովը միտալն 3000 ու. տա-
րեկան:

Ցանկացողը կարող է ստանալ
տարանոցի սպաժ կանոնադրութիւնը:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչու-
թիւնը այսու յարտարարում է որ այն
1883 ամի յունիսի 4-ին քաղաքա-
յին տեսչութեան լինելու է ամուրգ
քաղաքի փոփոխների 1655 յուսու-
րութեան լապտերները կապալով տա-
լու համար երկու տարի ժամանակա-
սկսեալ ներկայ ամի յունիսի 4-ից:
Դաշնագիրը կարելի է տեսնել
քաղաքային վարչութեան գիտնա-
սան մէջ մինչև ժամը 2-ը զինի ձա-
շիւ բացի սօն օրերից:

Լ Ո Յ Ո Ւ Մ Ե Ս Ո Ւ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱՐԵՐԻ
ԵՐԿՐՈՐԴԻՆԵՐԸ: Գինն է 30 կ.
Վաճառվում է Թիֆլիսում՝ Լոյսը
հայ գրադատների մօտ և երես-
նում պ. Ն. Սիմեոնեանցի գրախա-
նութում:

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնի
«ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌԱՆԴՈՒ-
ԹԻՆՆԵՐ» անունով գիրքը, որ բո-
վանդակում է իւր մէջ — «Հանելուկ-
ներ», «Շուտաւարկներ», «Առաջներ»,
«Անէճքներ», «Օրհնութիւններ», «Եր-
գոյններ» և այլն:

Ինչ նիւթ ուղարկող պարսկեր
աղագրում գրքերից մի մի օրինակ
նու էր կ'ստանան:

Իմ հայկ. — Вагаришанъ. Тиг-
рану Навасартянцъ.

Տ. Նաւասարդեանց.
5—10

Մամուլի տակից տեսնվին գրե-
թով զուրս եկաւ Յ. Գեղամ-
մեանցի

Գ Ի Ն Ե Դ Ե Ի.

(ՉՈՐՍ ՕՐՈՒՅՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՆՆԵՐ)

Առաջին օր—Առաջին մասն.
Գինն է 50 կոպ.

Վաճառվում է Վենդրեանական և
Զ. Գրիգորեանցի գրադատա-
նոցներում: պ. Շահվերդեանի
գրախանութում և պ. Շահվե-
րեանցի ծխական մագաղանում: